

Boj se zbraněmi hromadného ničení

Generálmajor Václav Vitanovský

Nějak nesměle se rozbíháme v problematice boje se zbraněmi hromadného ničení. Ne dost důsledně organizujeme a provádíme opatření, která nám mají zabezpečit, aby vlastní vojska a technika netrpěla od důsledků úderů těchto zbraní a nebyl jim způsobován zbytečně veliké ztráty. Velmi často prováděná opatření mají charakter obranný, spadající do pojmu ochrany proti zbraním hromadného ničení.

Je jisté, že to není zcela správné. Chtěl bych ukázat na to, v jakých — podle mého názoru — směrech by se měla problematika boje se zbraněmi hromadného ničení rozvíjet, aby boj s nimi byl efektivní, aby byl veden cílevědomě a tím i účinně.

Vraťme se však napřed do nedávné historie. Je nesporné, že hlavní údernou silou v poslední světové válce byly tanky. To se ukázalo, jednoznačně v největších bitvách na všech bojištích a tam, kde tanky byly hromadně a dovedně nasazeny, tam se vždycky projevil úspěch. Je to zcela pochopitelné, protože tanky soustřeďují společně tři důležité vlastnosti, které jim dávají přednost v boji. Je to jejich úderná síla, vyplývající z vysoké manévrovosti, je to jejich mohutná palebná hodnota, vyplývající z dostatečně velké ráže tankového kanónu a nakonec je to pancíř, který dostatečně nadějně chrání osádku tanku před palbou některých klasických zbraní a ve značné míře — a to je to nejhlavnější — i před účinky jaderných zbraní.

Vzhledem k tomu, že o tom bylo již dost napsáno, nebudu dále tyto úvahy rozvíjet. Zmínil jsem se o tom z jiných důvodů. Chtěl bych upozornit na to, že velmi brzy v poslední světové válce a dokonce již v předválečném období pochopili velitelé a vojáci, že je třeba s tanky bojovat cílevědomě, že je třeba organizovat proti nim takovou obranu, která by útočícím tankům byla nepřekonatelnou překážkou a mít takové zbraně, které by dokázaly tanky bezpečně ničit. A proto v této etapě vývoje protitankové obrany vznikají nové vzory protitankových zbraní a obrana proti tankům se rychle stává jedním z hlavních druhů bojového a operačního zabezpečení.

Rozvoj protitankové obrany neustal ani po druhé světové válce. Vyvíjejí se stále nové a účinnější protitankové kanóny, vývojoví pracovníci nacházejí nové konstrukce těchto zbraní, vznikají stále nové a účinnější formy boje s tanky. Zvětšuje se ráže protitankových kanónů, vznikají nové druhy kanónů (lehké bezzákluzové), zvyšuje se počáteční rychlost protitankových granátů a jsou vyvinuty nové druhy střeliva.

Nejnovější dosažení poválečné vojenské vědy — rozvoj vojenské raketové techniky — našel svoje uplatnění i v protitankové obraně. Vzniká mnoho modelů protitankových řízených střel, ať již řízených povelů předávánými na kormidla střely pomocí drátků, nebo modernější řízené rádiem.

Prostě řečeno vidíme, že boji s tanky nepřítele se od samého objevení se tanků na bojišti přikládal a dodnes přikládá veliký význam a že byly vyvíjeny různé protitankové zbraně k boji s tímto nebezpečným nepřítelem, ale že současně také byla zavedena účinná organizace boje s tanky, která se v některých rysech udržela do dnešních dob. Vidíme totiž, že boj s tanky byl zcela důsledně proorganizovaný, že byla jednoznačně stanovena odpovědnost za jeho organizaci a vedení a že k boji s tanky byly vytvářeny protitankové zálohy na všech stupních velení. V některé míře je tomu tak dodnes. Kromě toho si uvědomujeme, že boj s tanky nevedlo a nevede pouze dělostřelectvo. Vedou ho i ženisté, kteří vedle stálých minových polí, pokládanych na směrech možného útoku tanků vytvářejí pohyblivé odřady zatarašovacích, aby manévr minovými zátarasy mohl být prováděn podle toho, jak se projevují skutečný tankový útok.

Zopakoval jsem několik těchto úvah proto, abych oživil v čtenáři vzpomínku na problémy protitankové obrany a ukázal, jakou řadu opatření ve vývoji zbraní i v organizaci boje s tanky vyvolalo objevení se tanků na bojišti. Vzhledem k tomu, že tanky do dnešního dne i do budoucnosti jsou zbraní vysoce perspektivní, budou se otázky protitankové obrany dále vyvíjet a budou se hledat další nové formy jak s nimi co nejúčelněji bojovat.

Po druhé světové válce se však na bojišti objevila nová zbraň — atomová puma. Je zcela přirozené, že v okamžiku, kdy se na bojišti objevila, nebylo proti ní obrany. Tak to totiž bývá vždy, když se něco nového objeví. Od jejího svržení na Hirošimu a Nagasaki uplynulo již 17 let. Tato doba je poznamenána dalším bouřlivým rozvojem atomových zbraní i ostatních zbraní hromadného ničení.

Nechci opakovat, o které všechny zbraně hromadného ničení jde, faktem však zůstává, že zbraně hromadného ničení se staly v současné době základní palebnou silou, která klesá cestu do hloubky nepřátelské obrany, ale která také pozemním vojskům svými údery způsobuje obrovské ztráty. Tam, kam atomová nebo dokonce vodíková nálož dopadne, tam zpravidla zůstane málo takových odporů, které by byly s to zabránit rychlému postupu útočníka. Naopak tam, kde dopadne jaderná nálož na útočníka připraveného k vyražení, tam těžko k útoku v plánované době dojde, dojde-li k němu vůbec. To je to základní, proč atomové a vodíkové náboje a jejich správné použití mohou zabezpečit jak útočníkovi, tak i obránci úspěch v boji či operaci.

A dostáváme se k podstatě problému, o kerém bych chtěl dát na pořad a k přemýšlení několik myšlenek.

Jestliže se podíváme na to, jak nepřítel organicky rozložil prostředky hromadného ničení ve svých bojových a operačních sestavách, pak vidíme, že již bezprostředně na předním kraji má taktické prostředky „jednotlivce“ Davy Crockett, pokračuje to pak přes atomové kanóny a houfnice, rakety Honest John a Corporal k raketám typu Redstone a bezpilotní prostředky napadení typu Matador, Mace, Snark atd. A tak nepřítel postupně rozčleňuje zbraně tohoto druhu do celé hloubky — taktické, operační i strategické. Kromě toho k raketám přistupují i nosiče atomových pum — letouny.

Můžeme tedy pozorovat, že od linie fronty až do nejhlubšího týlu jsou rozmístěny prostředky jaderného napadení a všechny jsou schopny přenést na nás svůj atomový náboj a způsobit nám obrovské ztráty.

Proto právem vzniká požadavek, že boj s těmito prostředky atomového napadení musí být veden ihned a všemi prostředky, které jsou k boji s nimi k dispozici. To ve své podstatě je požadavek naprosto správný, avšak podívejme se nyní trochu blíže, jak je plněn a zda tak, jak

to děláme, můžeme zabezpečit efektivní boj s prostředky hromadného ničení nepřítele, nebo zda to jde dělat lépe.

Nelze říci, že bychom neměli prostředky, které by mohly boj se zbraněmi hromadného ničení nepřítele vést. Tak jako má nepřítel prostředky hromadného ničení a jejich nosiče, tak je máme i my a jistě ne menší kvality a jistě ne méně. Nejde tedy o to, že bychom nemohli zasáhnout na kterýkoli nosič jaderného náboje nepřítele, ať je kdekoli. A přece je řada velkých potíží spojených s efektivním bojem s těmito jeho prostředky.

Potíže spočívají v tom, že k tomu, abychom mohli prostředek jaderného napadení nepřítele zničit, musíme mít k dispozici několik základních údajů a splnit několik podmínek. Musíme nejprve znát, kde prostředek napadení nepřítele je (znát jeho přesné koordináty) a kromě toho musíme mít po ruce vlastní prostředek, kterým bychom mohli zničení provést. A jsme u kořene celé záležitosti. První část požadavku totiž není tou nejsložitější. Jde jen o to, aby průzkum prostředků hromadného ničení nepřítele byl dobře organizován a byl cílevědomě veden. Kromě toho je nutné, aby výsledky průzkumu byly včas předány. Zjistíme-li však nosiče atomového napadení a máme-li předány jeho koordináty, neznamená to ještě, že máme vyhráno. Tím jsme si totiž zabezpečili jen tu menší část předpokladů pro splnění úkolu — zničení nosiče (je přirozené, že pod pojmem „nosič“ nemám na mysli výhradně startovací zařízení, nebo letoun-nosič na letišti, ale kterýkoli důležitý prvek celého systému patřícího k nosiči jako vykonavatel).

Jednotka, obsluhující každý nosič atomové nebo vodíkové nálož, je si totiž velmi dobře vědoma toho, že boj s ním bude veden velmi urputně a snaží se nejdříve ho zničit. Proto byla vypracována teorie, která se i v praxi provádí, jak se vyhnout možnému zničení. Vedle toho, že je prováděno zvlášť důsledné maskování, mají tyto prostředky za povinnost ihned po odpálení co nejrychleji z odpalovacího stanoviště zmizet a přemístit se co nejrychleji na svoji technickou základnu, aby mohly být vybaveny novou atomovou hlavici nebo aby mohla být p dvěřena nová atomová puma. U taktických zbraní atomového napadení doba mezi odpálením rakety, nebo od výstřelu z kanónu či houfnice do opuštění palebného stanoviště může činit pouze několik minut. A v těchto několika minutách musí proběhnout na

naší straně velmi mnoho. **Vždyť my přece nechceme, aby úder vůbec byl proveden.** Proto musíme bezpodmínečně prostředek napadení průzkumem zjistit ještě v době před úderem. Musíme dopravit do příslušného štábu zprávy o prostředku napadení a skoro současně musíme tyto údaje předat i vykonavatelům. Musíme předat souřadnice cíle a údaje, o jaký cíl jde. Pak musí být vybrán odpovídající prostředek, který úder nebo útok provede, musí být zvolena příslušná kilotonáž atomové nálože (je-li úder prováděn atomovým nábojem) a konečně dán povel k provedení úderu. Vidíme, že činnosti je tu mnoho s ohledem na to, že mám k dispozici často pouze několik málo minut.

Zákonitě vznikl tedy požadavek mít nestálé k dispozici na naší straně pohotovostní prostředek, který by byl schopen ihned, nebo ve velmi krátké době provést úder na cíl, nacházející se na místě jen omezené krátkou dobu. Je již dnes proto běžnou věcí, že na všech stupních velení v raketových útvech takové pohotovostní baterie, nebo pohotovostní odpalovací zařízení mám stále k dispozici. To je všechno správné, ale zdá se mi, že to daleko ještě není všechno, co bychom mohli pro celou tuto záležitost udělat.

Podívejme se na celou otázku trochu z jiné strany. Boj se zbraněmi hromadného ničení nepřítele můžeme vést vlastními raketami divizního, armádního a frontového typu, letouny nosiči atomových pum, klasickým dělostřelectvem, letectvem vybaveným konvenčními zbraněmi, diverzními skupinami (speciálními skupinami), předsunutými odřady a výsadečnými jednotkami. To ovšem zdaleka neznamená, že výpočet vlastních prostředků je úplný. Vidíme, že prostředků, které máme k dispozici pro boj se zbraněmi hromadného ničení nepřítele, není málo, ale když se současně podíváme na jejich různorodost a na to, jak jsou rozmístěny v bojové a operační sestavě vlastních vojsk, poznáme, že přece jenom otázkou číslo jedna není, že by nebylo prostředků boje se zbraněmi hromadného ničení nepřítele málo, ale to, že je velmi složité celému tomuto aparátu rychle, spolehlivě a správně velet. Pokud tento problém řešíme na cvičeních, necítíme důsledky špatného nebo pozdního rozhodnutí a plnění úkolu, ale naplno bychom to pocítili zcela určitě ve válce. Proto, podle mého názoru, není celá otázka boje se zbraněmi atomového napadení nepřítele dovedena do logického konce.

Přišli jsme již sice k závěru, že je třeba boj se zbraněmi hromadného ničení nepřítele centralizovat, avšak naše závěry se projevíly doposud jen v tom, že zpracováváme jednotný „**Plán boje se zbraněmi hromadného ničení nepřítele**“. A ozývají se hlasy, k čemu je tento dokument dobrý, když přece řada jeho opatření je i v jiných plánech, jako např. i v základním plánu operace a plánech bojového použití druhů vojsk. Tyto hlasy se ozývají právem, protože jak jsem se již zmínil, nebyly otázky boje se zbraněmi hromadného ničení nepřítele dovedeny do konce, a proto ani potřeba jejich centralizovaného řešení se necítí jako nezbytnost. V dokumentu, který na cvičeních zpracováváme se ukazuje, jaké prostředky se pro tento boj vydělují, jaká kilotonáž je pro nosiče připravena, které divizní, armádní a frontové rakety jsou v pohotovosti, jak je zabezpečeno spojení, velení vůbec atd. Až potud by to bylo, jak se zdá, všechno normální a zcela prosté.

Nyní se však podívejme na to, jak se opatření obsažená v plánu provádějí v praxi.

Průzkumný letoun např. zjistí odpalovací zařízení Corporal, které právě zajišťí do palebného postavení k provedení úderu. Tento úder možno očekávat za několik desítek minut. Průzkumný letec ihned po zjištění cíle, samozřejmě když všechno, jak se říká, klapě a když jde přirozeně o zkušeného průzkumníka, předává na zem koordináty a charakteristiku cíle. Koordináty jsou po síti průzkumu zachycovány na všech stupních velení, které mají pro tuto síť vydělené přijímače. Přinejmenším to bude ve štábu divize, armády a frontu. Poněvadž čas nečeká a Corporal také ne, a protože je taková zásada, že prostředek atomového napadení je třeba bít všemi prostředky a ihned, může se přece stát (a to se vyloučit nedá), že po Corporalu letí najednou údery tři, z divize, armády a frontu. Zdálo by se, že to nevadí. Hlavně, že Corporal byl zničen. To je sice na jedné straně pravda, ale na druhé straně nemáme právo s takovými prostředky jako jsou atomové zbraně neúčelně hospodařit. Nechtěl bych, abych byl brán za slovo v tom smyslu, že není nutné na Corporal použít jen atomové zbraně. S tím bych musel souhlasit. Já jsem tento příklad použil jenom proto, abych dokumentoval, že v každém případě může být použito buď více než je potřeba, nebo na druhé straně málo a pozdě jenom proto, že centralizace

boje se zbraněmi hromadného ničení není provedena do všech důsledků.

Proč tento příklad uvádím? Uvádím ho proto, že z něho jasně vyplývá, že boj s prostředky hromadného ničení nepřítele je třeba skutečně tvrdě centralizovat. Je otázka na jakém stupni? Zdá se mi, že je to účelné na stupni frontu. Není možné a ani není účelné, provést centralizaci na stupních vyšších než je fronta proto, poněvadž boj s taktickými a blízkými operačními prostředky napadení by byl veden příliš nepružně a na druhé straně centralizace na stupni nižším by byla nevýhodná z důvodů, které jsem se snažil ukázat na vředu uvedeném příkladě.

Samozřejmě je zákonitá hned jedna připomínka. Kdo tedy bude za boj s prostředky atomového napadení nepřítele odpovídat. Bude to tedy velitel frontu? Velitel armády odpovědnost neponese? Myslím, že takto otázka není správně položena. Zde se nemůže přece mluvit o tom, kdo bude odpovědný a kdo ne, kdo více a kdo méně, když jde o boj se zbraněmi hromadného ničení nepřítele. V čem tedy spočívá odpovědnost jednotlivých stupňů velení? Spočívá v tom, že na všech stupních jednotlivé prostředky, které jsou pro boj se zbraněmi hromadného ničení nepřítele vyděleny, jsou stále ve vysoké bojové pohotovosti, že jsou stále dokonale maskované tj. kdykoliv připravené k úderu či útoku, který bude znamenat vyražení nepřátelského nosiče jaderné nálože.

Myslím, že centralizace na stupni frontu by byla velmi výhodná, protože v sestavě frontu je již dostatek prostředků všeho druhu, které do boje se zbraněmi hromadného ničení nepřítele zasahují. Fronta má k dispozici kromě divizních, armádních a frontových raket svoje frontové letectvo a ostatní klasické palebné prostředky a ostatní prostředky boje s nosiči jaderných náložek nepřítele. Jde nyní již jen o to, jak těmto prostředkům co nejúčelněji velet. Myslím, že velení by mělo být soustředěno do jedné rukou, ale že by to nemělo být bezprostředně do rukou velitele frontu.

Velitel frontu musí mít své oči neustále a v první řadě obrácené ve směru kupředu, musí organizovat vševojsový boj a operaci a musí stále sledovat, jak co nejlépe využít vlastních atomových úderů na hlavní uskupení nepřítele, snažit se nepřítele oklamat, ničit a tím dosahovat vysokého tempa útoku.

Vím z praxe, že není myslitelné, aby velitel frontu neustále byl rozptylován dle-

čími problémy bojové činnosti byt by byly některé z nich tak důležité jako je boj s prostředky atomového napadení nepřítele. Proto mám na mysli, že by bylo vhodné, aby pro boj se zbraněmi hromadného ničení byl ustanoven jeden z hlavních funkcionářů polního velení frontu. Myslím, že by nebylo správné, kdyby to byl např. náčelník raketových vojsk a dělostřelectva nebo některý z leteckých velitelů, ale že to musí nutně být vševojsový velitel, který by byl schopen celý souhrn otázek správně, samostatně a v zájmu vševojsového zámyslu velitele frontu vyřešit. Je přirozené, že by bylo třeba, aby k tomuto účelu měl k dispozici několik specialistů, kteří by mu potřebné práce spojené s velením zabezpečili.

A nakonec k otázce organizace velení v boji se zbraněmi hromadného ničení nepřítele. Vracím se nyní znovu na začátek svého článku a k tomu, proč jsem se obšírněji rozepsal o otázce protitankové obrany a vytváření protitankových záloh. Chtěl bych totiž ukázat na to, že potřeba koordinovaného boje s tanky nutně vyzvala i potřebu centralizovaného velení a vytvoření záloh pod jedním velením, které by byly schopny bojovat s tanky efektivně. Jestliže dojdeme k tomu, že boj se zbraněmi hromadného ničení je přinejmenším stejně důležitý jako boj s tanky, pak je třeba tento boj do všech důsledků organizovat a vést.

Je mi jasné, že otázka vytváření záloh pro boj s prostředky hromadného ničení nepřítele není tak jednoduchá jako vytváření podobných záloh pro boj s tanky, ale to ještě neznamená, když je to obtížné a neobvyklé, že bychom měli předem od toho upustit. Myslím, že nestačí zůstat na půl cesty. Nestačí říkat, že boj se zbraněmi hromadného ničení je důležitý, že se musí vést všemi prostředky a ihned, ale dovést celou otázku tohoto boje do konce. Nechci říkat, že jediný návod jak to udělat je ten o kterém píš, ale jedno je jisté, že otázka boje se zbraněmi hromadného ničení nepřítele není dosud uspokojivě dořešena a že je třeba hodně na ní dopracovat.

Centralizace sama o sobě má mimo jiné řadu dobrých podkladů pro automatizaci velení a řízení. Mám za to, že právě centralizované vedení boj se zbraněmi hromadného ničení dává výborné předpoklady pro automatizaci nejen procesů velení, ale i ve spojitosti s tím i automatizaci velení pohotovostnímu palebnému systému a jistě není otázkou daleké budoucnosti,

kdy po předání cíle průzkumným letcem do odpálení uběhne pouze několik málo minut. A to je právě to co potřebujeme. Možná, že centralizace boje s prostředky atomového napadení nepříteli si vyžádá autonomní systém spojení (dokonce si myslím, že určitě vyžádá), ale myslím si rovněž to, že bude-li dořešen takový systém, který poskytne plnou jistotu efektivního boje s těmito prostředky, pak bude správné

i tento autonomní systém spojení pro tento účel vybudovat.

Závěrem bych chtěl zdůraznit, že je třeba této otázce věnovat nejméně tolik úsilí jako bylo věnováno organizaci boje s tanky, aby bylo v příští možné válce dosaženo nejméně takového efektu v boji se zbraněmi hromadného ničení jako dosahovala sovětská vojska v boji s tanky wehrmachtu v poslední světové válce.

Některé názory na použití raketových vojsk a dělostřelectva při zasazování armády druhého sledu frontu

Podplukovník Josef Brož

Použití raketových vojsk a dělostřelectva při zabezpečení zasazení armády druhého sledu frontu představuje řadu složitých a obsáhlých problémů. Armáda druhého sledu bude zasazována obvykle na široké frontě v průběhu operace, kdy obě strany budou v pohybu. Proto štáb raketových vojsk a dělostřelectva frontu i armády bude řešit řadu obtížných úkolů. V příspěvku poukážu jen na zásadní otázky.

Štáb raketových vojsk a dělostřelectva frontu je rozhodující složkou při organizaci palebného zabezpečení armády druhého sledu

Při zasazování bude řešit tyto základní otázky:

- úkoly raketových vojsk (ničení ZHN, záloh, VS, narušení systému PVO, práce radiolokačních prostředků, organizace hromadných úderů jadernými náplněmi při přibližování přisunujících se proudů, úkoly PTZ);
- přeskupení raketových vojsk a dělostřelectva;
- potřebu raket s jadernou, chemickou a tříštivotrhavou náplní;
- posílení druhosledové armády raketovými a dělostřeleckými prostředky;
- způsob palebné přípravy a palebné podpory;
- předpokládanci dobu pohotovosti.

V přípravě raketových vojsk a dělostřelectva druhosledové armády k zabezpečení zasazení je nutné odlišit dvě hlavní období, v nichž se krystalizuje způsob bojového použití. V přípravném období probíhá plánování, a to přibližně na stejných zásadách jako u štábu raketových vojsk a dělostřelectva armád prvního sledu. Podstatnou část práce štábu však tvoří plánování přesunu na čáru zasazení. Je též bezpodmínečně nutné připravit dokumentaci k předpokládaným variantám dělostřeleckého zabezpečení zasazení a operace armády 2. sledu. Dovolí-li to čas, pak při organizaci součinnosti je nutné rozebrat základní varianty zasazení armády 2. sledu podle předvídaných podmínek na bojišti a ve všeobecných rysech nastínit způsob činnosti raketových vojsk a dělostřelectva.

V operaci podle skutečně vzniklé situace dochází k upřesnění nebo dodatečnému stanovení nových úkolů k zabezpečení zasazení armády 2. sledu. Na základě tohoto štáb raketových vojsk a dělostřelectva upravuje plán bojového použití raketových vojsk a dělostřelectva. Může dojít ke změnám nejen v prostoru a době zasazení, ale i ke změnám ve složení, operačním učením armády a v posilových prostředcích. Podle změněné situace se upřeshňují nebo stanovují dodatečně nové úkoly. Tato změna musí se projevit nejdříve v úkolech raketových vojsk a potom hlavně dělostřelectva.

Organické armádní prostředky jako armádní raketová brigáda (dále jen arb) může být při nedostatku prostředků vyjmuta dočasně z podřízenosti armády 2. sledu a působit v rámci frontu, a to případně až do doby zasazení vševojskové armády. Zvláště může být